
Rozlúčka s kameramanom Tiborom Biathom bude v sobotu

Dňa 5. mája 2012 slovenskú filmársku i kultúrnu obec opustil jeden z významných slovenských kameramanov, čerstvý laureát ceny Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii Tibor Biath, ktorý počas svojej tvorivej činnosti nakrútil takmer 70 krátkometrážnych a 50 dlhometrážnych filmov. Vo svojej kameramanskej činnosti spolupracoval s režisérmi ako Vojtech Andreánsky, Peter Solan, Eduard Grečner, Andrej Lettrich či Martin Ťapák. Verejnosť i najbližšia rodina sa s ním rozlúčia v sobotu 12. mája o 9.30 hod. v bratislavskom Krematóriu, v deň jeho nedožitých 87. narodenín.

Tibor Biath sa narodil 12. mája 1925 v Prešove. Patril k prvým absolventom odboru kamera na pražskej FAMU (1946 – 1949), kde ho okrem iných učil aj Karol Plicka. Po ukončení školy sa vrátil na Slovensko, kde nastúpil do Štúdia krátkeho filmu v Bratislave. Tam nakrúcal hlavne dokumenty, osvetové, inštruktážne a populárno-vedecké filmy. Časom prešiel k hranej produkcii, debutoval v roku 1960 v Štúdiu hraných filmov stredometrážnym filmom pre deti *Ivan* Dimitrija Plichtu a o rok neskôr nakrútil dlhometrážny poviedkový film *Tri razy svitá ráno* v réžii Jozefa Medveďa. Počas svojej kariéry bol Biath kameramanom takmer 50-tich hraných filmov, k najznámejším patrí jeho spolupráca s režisérom Petrom Solanom na filmoch *Boxer a smrť*, *Tvár v okne* a *Prípad Barnabáš Kos*. V nasledujúcom období rokov 1965 – 1989 nakrútil na Kolibe 15 hraných filmov, v ktorých sa prejavila nielen jeho zručnosť pri nakrúcaní exteriérových a interiérových scén, ale aj zmysel pre realitu detailu a kompozíciu. V tomto období stál za kamerou filmov *Nylonový mesiac* Eduarda Grečnera, *Vreckári* Ľudovíta Filana, *Ďaleko je do neba* Jána Lacka. Vtedy vznikli aj detektívne filmy režiséra Andreja Lettricha *Prípad krásnej nerestnice* a *Šepkajúci fantóm* alebo *Úsmev diabla* Jána Zemana, ktorý patrí k posledným Biathovým filmom. Venoval sa aj televíznej tvorbe a nakrúcal i televízne seriály.

Tibor Biath patril k najstaršej generácii slovenských filmárov, tvorbu súčasných kameramanov ale hodnotil pozitívne. Ako sa pred pár rokmi vyjadril pre mesačník Film.sk: *„Mladí sú stále silnou kategóriou, takže po profesionálnej stránke je to v poriadku. Horšie je to s námetmi a scenármi, ktoré nie sú také výrazné. Na kameru však nemôžem povedať krivé slova. Myslím si, že sa blýska na lepšie časy a mladí dostanú šancu. Odporúčal by som im dokumentárnu tvorbu, kde sa môžu profesionálne zdokonaľiť – je to výborná škola pre vstup do hraného filmu.“* V roku 2005 získal Tibor Biath pri príležitosti svojich 80. narodenín tri významné ocenenia. Jedným z nich bola Zlatá kamera, ďalej Igric za celoživotné dielo a štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra III. triedy. V tom čase režisér Peter Hledík nakrútil o jeho práci televízny dokument *Celky a detaily Tibora Biatha* (2005). V apríli 2012 na udeľovaní národných filmových cien Slnko v sieti sa stal Tibor Biath držiteľom ocenenia za výnimočný prínos slovenskej kinematografii. Zo zdravotných dôvodov si cenu nemohol prevziať osobne, v zastúpení ju prevzal jeho syn.

Tibor Biath v slovenskej kinematografii zanechal výraznú stopu. Posledná rozlúčka s ním sa uskutoční v bratislavskom krematóriu v sobotu 12. mája o 9.30 hod., v deň jeho nedožitých 87. narodenín. Za filmársku obec sa s ním rozlúči režisér Eduard Grečner, ktorý sa spolu s Biathom stal v apríli 2012 tiež držiteľom ceny Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii.

Spomienka na Tibora Biatha

Eduard Grečner:

„Tibor Biath patril ku kameramanom, s ktorým režiséri radi spolupracovali. Bol inšpiratívny, vedel sa tvorivo, ale pružne poddať látke a zámeru režiséra. Okrem toho disponoval osobným šarmom, a ten dokázal pretvoriť filmový štáb na klub priateľov, kde si ľudia vychádzali v ústrety. Nakrútili sme spolu prvý slovenský širokouhlý film Nylonový mesiac, kde sme boli obaja pred novým terénom (iná mizanscéna a iný pohyb kamery). Tibor vedel reagovať na scénický problém, ktorý široké plátno so sebou prináša, a tešili sme sa, že máme takú šancu. Nakrútili sme spolu aj menej známy stredometrážny hraný film Mítve oči podľa predlohy Rudolfa Jašíka a scenára Maríny Viceníkovej. Znovu nový problém a znovu exceloval Biathov dôvtip – hrdina filmu je slepý chlapec a ja som od Tibora žiadal vymyslieť „ako slepý vidí svet“, aby jeho svet zobrazil slepými očami tak, aby bol viditeľný a súčasne neviditeľný. Prišiel s výborným nápadom, podobným tej rozprávkovej úlohe, ktorú dostala rybárova dcéra – aby prišla na hostinu „ani nahá, ani oblečená“. Našiel virtuózne riešenie. Bolo (ako všetky dobré nápady) síce jednoduché, ale skvelé – nakrútil tie scény cez vlnité sklo. Príslovečná črta Tibora Biatha („Tibča“ ako sme ho volali) – absolútna skromnosť – mu nikdy nedovolila dajako sa pýšiť týmto „riešením neriešiteľného“. Žiaľ, film Mítve oči postihla kľatba doby: práve vtedy prišiel príkaz alebo zákaz uvalený na moje meno, takže sa síce vysielal, ale bez titulkov a neskôr „zaspal“ v archíve STV. Tiborovo kameramanské umenie zažiarilo aj v Solanovom filme Boxer a smrť. Mnoho filmov nakrútil s Lettrichom. Všetky ukázkovo dôkladné a nápadité.“ (7. máj 2012)

Peter Solan:

„V posledných rokoch sme sa veľa nestretávali, ale stále sme o sebe vedeli, „chlapec“. Často si takto oslovoval svojich spolupracovníkov (dievčatá pravdaže inak) a vždy som si pritom myslel, že ten najväčší chlapec si bol práve Ty. Svojím úsmevom, optimizmom v práci a chuťou do života, aj keď si prežil všeličo nedobrého. Tiborko, naďalej budeš v nás, ktorí sme mali tú česť s Tebou pracovať a spoznať Tvoju milú povahu, chlapec.“ (7. máj 2012)

Filmografia (výberovo) Tibora Biatha:

Hraná tvorba - kamera

- 1960 **Ivan** (réžia - Dimitrij Plichta)
- 1961 **Tri razy svitá ráno** (réžia - Jozef Medved')
- 1962 **Boxer a smrť** (réžia - Peter Solan)
- 1963 **Tvár v okne** (réžia - Peter Solan)
- 1964 **Prípád Barnabáš Kos** (réžia - Peter Solan)
- 1965 **Nylonový mesiac** (réžia - Eduard Grečner)
- 1966 **Živý bič** (réžia - Martin Ťapák)
- 1967 **Rok na dedine** (réžia - Martin Ťapák, Karol L. Zachar)
Vreckári (réžia - Ľudovít Filan)
- 1970 **Naši pred bránami** (réžia - Ľudovít Filan)
- 1972 **Ďaleko je do neba** (réžia - Ján Lacko)
- 1972 **Letokruhy** (réžia - Ľudovít Filan)
- 1973 **Prípád krásnej nerestnice** (réžia - Andrej Lettrich)
Putovanie do San Jaga (réžia - Martin Ťapák)
- 1974 **Do zbrane, kuruci** (réžia - Andrej Lettrich)
V každom počasí (réžia - Ľudovít Filan)
- 1975 **Stretnutie** (réžia - Andrej Lettrich)
- 1976 **Šepkajúci fantom** (réžia - Andrej Lettrich)
Červené víno I-II (réžia - Andrej Lettrich)
- 1977 **Dvere dokorán** (réžia - Jozef Medved')

- Rača - moja láska** (réžia - Jozef Medved', Palavandišvili)
1981 **Otec** (réžia - Andrej Lettrich)
1987 **Úsmev diabla** (réžia - Ján Zeman)

Dokumentárna tvorba - kamera

- 1955 **Hygiena vodných tokov** (réžia - Pavol Čalovka)
Na snehových stráňach Malej Fatry (réžia - Jozef Zachar)
Pani Chytrá pamätá (réžia - Florián Andris)
Samo Chalúpka (réžia - Jozef Zachar)
Večerný predaj (réžia - Jozef Zachar)
Ľadový kryštál ako geologický činiteľ (réžia - Jozef Zachar, kamera)
- 1956 **Domica** (réžia - Vojtech Andreánsky)
Gánovský nález (réžia - Jozef Zachar)
Na brehoch Dunajca (réžia - Florián Andris)
Za ľudovými hudobnými nástrojmi (réžia - Dimitrij Plichta)
- 1957 **Aby vám slúžili** (réžia - Vojtech Andreánsky)
Čo nezažil Kolumbus (réžia - Pavel Miškuv)
Keď manžel varí (réžia - Kazimír Barlík)
Na Roháčoch (réžia - Jozef Zachar)
Pán hlavný, prosím (réžia - Vojtech Andreánsky)
Prečo kvitnú (réžia - Radúz Činčera)
Travertín (réžia - Jozef Zachar)
- 1958 **Kniha** (réžia - Kazimír Barlík)
Kremnica (réžia - Vojtech Andreánsky)
More, nepokojná voda (réžia - Jozef Zachar)
Od Čierneho lesa po Čierne more (réžia - Vojtech Andreánsky)
Sestra (réžia - Kazimír Barlík)
- Týka sa nás všetkých** (réžia - Kazimír Barlík)
- 1959 **Kvety a včely** (réžia - Kazimír Barlík)
Nepočuteľný zvuk (réžia - Kazimír Barlík)
Nezabudnite (réžia - Martin Slivka, Miroslav Kubík)
Po strednom Slovensku (réžia - A. F. Šulc)
- 1960 **Aký bol dnešný deň, občan ?** (réžia - Dimitrij Plichta)
Helenka (réžia - Vojtech Andreánsky)
Na východ od raja (réžia - Jozef Zachar)
Nová dedina (réžia - Pavel Miškuv)
Očami dieťaťa (réžia - Dimitrij Plichta)
Rozdelené mesto (réžia - Jozef Zachar)
- 1961 **Človek a oblaky** (réžia - Pavel Miškuv)
Na konci ulice more (réžia - Jozef Zachar)
Ostrov, ktorý zrodilo more (réžia - Jozef Zachar)
Voda žije pod zemou (réžia - Jozef Zachar)
Volal sa Petzval (réžia - Jozef Zachar)
- 1962 **Hypnóza** (réžia - Jozef Zachar)